

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำหรับการเลี้ยงเป็ดในปัจจุบันได้พัฒนามาสู่การเลี้ยงในเชิงการค้ามากขึ้น โดยเฉพาะการเลี้ยงเป็ดพันธุ์เนื้อที่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงมากกว่าในอดีต หลังจากได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ต่างๆ จนเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะสายพันธุ์ปักกิ่ง พันธุ์เซอวีวัลเลย์ พันธุ์ลูกผสม เป็นต้น จากเดิมที่นิยมเพียงการเลี้ยงเป็ดไว้เพื่อบริโภคไข่เท่านั้นสำหรับรูปแบบการเลี้ยงโดยทั่วไปมีทั้งการเลี้ยงในรูปแบบของโรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย แต่หลังจากเหตุการณ์ไข้หวัดนกระบาดในปี 2547 ทำให้หน่วยงานราชการออกมาตรการต่างๆ มาควบคุมโรคไม่ให้แพร่ระบาด โดยเฉพาะในกลุ่มของการเลี้ยงแบบปล่อย ทำให้ผู้เลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่จึงต้องปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงมาเข้าสู่ระบบโรงเรือนเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรคและการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกมากขึ้น และส่งผลให้รูปแบบการเลี้ยงแบบปล่อยลดจำนวนลงเรื่อยๆ (ศิริพันธุ์ โมราภบ สมบูรณ์ เค่นวานิช, 2550)

การเลี้ยงเป็ดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากเปิดเริ่มเป็นที่นิยมของผู้บริโภค และเป็ดเลี้ยงง่าย โตเร็ว โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงไม่ยุ่งยาก สามารถเลี้ยงได้ทั้งในน้ำและบนบก แม้แต่ในที่ตอนที่ไม่มีน้ำก็สามารถเลี้ยงได้ โดยให้ผลผลิตตอบแทนแก่ผู้เลี้ยงในระยะเวลาไม่นานนัก ประมาณ 45-60 วัน สำหรับปริมาณการผลิตในปัจจุบันมีการเพิ่มจากเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากหลายฟาร์มได้มีการปรับปรุงระบบการเลี้ยงที่มีการควบคุมโรคและการสุขาภิบาลดีขึ้น และมีปริมาณเป็ดเนื้อเพิ่มขึ้น ขณะที่ปริมาณเป็ดเทศลดลง สำหรับแหล่งเลี้ยง สำหรับแหล่งเลี้ยงที่มีมาก คือ จังหวัดแถบชายทะเล เช่น จังหวัดชลบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี เพชรบุรี และสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันมีการเลี้ยงกระจายทั่วทุกภาคของประเทศ และเลี้ยงกันรายละเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้เลี้ยงสามารถผสมอาหารเองได้โดยใช้ปลาป่นเลี้ยงเป็ดที่ได้ผลดีเช่นเดียวกับอาหารสด ดังที่ปรากฏ

เมื่อพิจารณาถึงระบบการเลี้ยงเป็ด พบว่า มีทั้งการเลี้ยงแบบรายย่อย และเลี้ยงกันเป็นอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ และยังสามารถเลี้ยงไว้เป็นงานอดิเรกเพื่อบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ประมาณว่าในปีหนึ่งๆ ประเทศไทยสามารถผลิตเป็ดได้ไม่ต่ำกว่า 18 ล้านตัว ทั่วทุกภูมิภาค

สำหรับการผลิตเปิดในเชิงอุตสาหกรรมและส่งออกในแผนพัฒนาการเกษตรด้านสัตว์ปีกของการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่มีการเลี้ยงเป็ดเนื้อที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์นำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีระบบการผลิตที่ครบวงจร ที่มีการผลิตเปิดเนื้อมีชีวิตจากฟาร์มที่ได้มาตรฐานที่มีโรงเชือดและโรงงานแปรรูปที่สะอาดและได้มาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบ คือ ต้นทุนการผลิตสูง อันเนื่องมาจาก ต้นทุนการนำเข้าสัตว์พ่อแม่พันธุ์สูง ทำให้ราคาลูกเป็ดเนื้อแรกเกิดสูง

การเลี้ยงเป็ดเนื้อในประเทศไทยมีแรงจูงใจมาจากการส่งออกของบริษัทธุรกิจการเกษตร โคนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ของการเลี้ยงและการผลิตเปิด และการจัดการที่ทันสมัยและมีการปรับปรุงการเลี้ยงเข้ามาสู่โรงเรือนในระบบและเป็น โรงเรือนระบบระเหยไอน้ำ (Evap) ช่วยในการควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเป็ดลดต้นทุนการผลิต อัตราการตายของเป็ดตัว และมีการนำระบบการผลิตแบบพันธะสัญญา (Contract farming) มาเป็นรูปแบบการเลี้ยง (กรมปศุสัตว์, 2549)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.2 เพื่อศึกษาการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.3 เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.4 เพื่อศึกษาความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน
- 2.5 เพื่อศึกษาศักยภาพในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อของเกษตรกร
- 2.6 เพื่อศึกษาปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กรอบแนวคิดในการวิจัยมีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายจ่าย รายได้ สภาวะหนี้สิน และการมีตำแหน่งทางสังคม

3.2 ปัจจัยด้านสภาพการผลิต ได้แก่ สถานที่ตั้งฟาร์ม ขนาดฟาร์ม จำนวนโรงเรือน ประสบการณ์ในการทำฟาร์มเปิดเนื้อ จำนวนรอบการเลี้ยง ลักษณะการเลี้ยง จำนวนเปิดในฟาร์ม การเตรียมโรงเรือน แหล่งที่มาของลูกเป็ด วัสดุรองพื้น และที่มาของอาหาร แหล่งน้ำใช้ภายในฟาร์ม

3.3 ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน การซื้อที่ดิน ต้นทุนเฉลี่ยต่อรอบการเลี้ยง ผลตอบแทนเฉลี่ยใน 1 รอบการเลี้ยง ภาวะหนี้สินจากการทำฟาร์ม และรายได้ของการเลี้ยงหลังหักต้นทุน

3.4 ความเหมาะสมต่อการผลิตเปิด การจัดการฟาร์ม องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการด้านการสุขาภิบาลและสุขภาพเป็ด การจัดการสิ่งแวดล้อม

-ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่

เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายได้ รายจ่าย สภาวะหนี้สิน การดำรงตำแหน่งทางสังคม

-ปัจจัยด้านสภาพการผลิต ได้แก่

สถานที่ตั้ง ขนาดฟาร์ม จำนวนโรงเรือน ลักษณะโรงเรือน ประสบการณ์ในการทำฟาร์มเปิดเนื้อ ลักษณะการเลี้ยง จำนวนรอบการเลี้ยง จำนวนเปิดในฟาร์ม การเตรียมโรงเรือน แหล่งที่มาของลูกเป็ด วัสดุรองพื้น ที่มาของอาหาร แหล่งน้ำใช้ในฟาร์ม

-ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยง ได้แก่

ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน ค่าใช้จ่ายในการทำโรงเรือน การซื้อที่ดิน ต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง ผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง

ภาวะหนี้สินจากการทำฟาร์มและรายได้ของการเลี้ยงหลังหักต้นทุน

-ความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดแบบมีสัญญาผูกพัน

-ความเหมาะสมต่อการผลิตเปิดเนื้อ ได้แก่

ด้านองค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการสิ่งแวดล้อม

-ศักยภาพในการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อของเกษตรกร

ศักยภาพการส่งเสริม
เกษตรกรในเขตภาค
ตะวันออกในการ
ผลิตเปิดเนื้อแบบมี
สัญญาผูกพัน

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากร คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมที่ได้รับ การรับรองมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ และเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงเป็ด แต่ไม่ได้ขอการรับรองมาตรฐานฟาร์ม กลุ่มประชากรที่ศึกษาครั้งนี้รวม 100 ราย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 มาตรฐานฟาร์ม หมายถึง การปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practice) ซึ่งเปิดในวิธีปฏิบัติว่าองค์ประกอบของฟาร์มเลี้ยงเป็ด การจัดการฟาร์มเลี้ยงเป็ด

5.2 ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง ลักษณะพื้นฐานเฉพาะของผู้ประกอบการเลี้ยงเป็ดเนื้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายได้ รายจ่าย สภาวะหนี้สิน

5.3 ผู้ประกอบการกิจการเลี้ยงเป็ด หมายถึง ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการที่มีการเลี้ยงเป็ดตั้งแต่ 2000 ขึ้นไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการ ในการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานการผลิตเป็ดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน ให้กับเกษตรกร

6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาเกษตรกร